

Nr 220

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I för budgetåret 1956/57 till ökning av nykterhetsvårdens anstaltsorganisation.

(3:e avd.)

I propositionen nr 195 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 26 oktober 1956, föreslagit riksdagen att å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1956/57 under femte huvudtiteln anvisa dels till Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. ett reservationsanslag av 900 000 kronor, dels till Statens vårdanstalt å Svartsjö för alkoholmissbrukare: Vissa byggnadsarbeten ett reservationsanslag av 455 000 kronor, dels ock till Statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholmissbrukare: Vissa byggnadsarbeten ett reservationsanslag av 275 400 kronor.

Utvecklingen efter den 1 oktober 1955 inom området för anstaltsvård åt alkoholmissbrukare kännetecknas framför allt av en snabbt stegrad brist på vårdplatser samt en förskjutning av klientelet till att omfatta en större andel svårare belastade vårdtagare. Till belysning härav lämnas följande från socialstyrelsen erhållna uppgifter.

Av länsstyrelserna meddelade beslut om intagning å anstalt har ökat från omkring 400 under vart och ett av de två första kvartalen 1955 till omkring 700 under motsvarande tider 1956. Tredje kvartalet 1956 uppvisar ett ännu högre antal intagningsbeslut, nämligen 781. Av de under första halvåret 1956 meddelade besluten avsåg 373 farliga missbrukare, vilket är mer än motsvarande siffror för helt år under de två närmast föregående åren — 244 år 1954 och 357 år 1955.

Antalet hos socialstyrelsen gjorda ansökningar om vårdplats utvisar, sammanräknade kvartalsvis, fr. o. m. första kvartalet 1955 t. o. m. tredje kvartalet 1956 följande utveckling: 433, 399, 487, 608, 671, 700 och 760.

Platsbristen — mätt i antalet s. k. exspektanter, d. v. s. nya vårdfall som inte kunnat beredas plats, och antalet s. k. akuta återfall, d. v. s. försöks-
permitterade vårdtagare vilka på grund av misskötsel skall återföras till anstalt — har enligt från socialstyrelsen erhållna uppgifter under år 1956 utvecklats på följande sätt: den 1 januari 317, den 1 april 389, den 1 juli 493, den 1 augusti 609, den 1 september 729 och den 1 oktober 761.

Platsantalet å de allmänna d. v. s. erkända och statliga vårdanstalterna för alkoholmissbrukare uppgick den 1 oktober 1955 till 1 089, varav 1 043 å anstalter för män och 46 å anstalter för kvinnor. Vid anmälan i 1956 års statsverksproposition (p. 54) av frågan om anslag till anordnande av erkända vårdanstalter anfördes, att vissa åtgärder vidtagits eller planerats i syfte att åstadkomma en snabb utökning av antalet vårdplatser samt att det platstillskott som kunde beräknas vara tillgängligt vid 1955 års utgång uppgick till omkring 170 platser, varav dock 50 var inrymda i en förhyrd semesteranläggning som ej kunde disponeras längre än t. o. m. den 30 april 1956. I övrigt hänförde sig platstillskottet till både nya permanenta platser och vissa befintliga reservutrymmen. Under år 1956 har därefter tillkommit ytterligare platser av såväl permanent som mera tillfällig natur, varigenom platsantalet den 1 oktober 1956 ökats med 252 i jämförelse med platsantalet samma dag 1955. Därjämte har bidrag beviljats för anordnande av två nya anstalter, vilka beräknas börja sin verksamhet under den närmaste tiden. Härigenom erhålles ytterligare 55 platser. Härtill kommer 50 platser vid semesteranläggningen Örenäs, vilken under vinterhalvåret 1956/57 disponeras såsom annex till erkända anstalten Asbrohemmet.

De anförda siffrorna visar, att platsbristen sedan den 1 oktober 1955 — trots tillkomsten under det senaste året av ett icke obetydligt antal platser — oavbrutet stigit och att någon tendens till minskning hittills icke framkommit. Ansträngningarna att öka platstillgången måste därför enligt departementschefen fortsätta. Nykterhetsvårdsutredningen har till uppgift bl. a. att söka finna vägar för att på längre sikt öka och förbättra resurserna i fråga om vården av alkoholmissbrukare. Den snabba stegringen av platsbristen har medfört, att utredningen hittills måst i huvudsak koncentrera sitt arbete på en utökning av anstaltssystemet. Utredningen har tillkännagivit sin avsikt att, utöver de här föreslagna åtgärderna beträffande anstalterna å Svartsjö och Venngarn, inom kort framlägga förslag till en ny statlig vårdanstalt samt en annexanstalt till Venngarnsanstalten. Dessa förslag liksom andra frågor rörande nykterhetsvårdsarbetet torde få prövas vid behandlingen av hithörande anslag för nästa budgetår. Däremot bör nu till behandling tagas upp de förslag av socialstyrelsen och utredningen, för vilka redogjorts i det föregående och vilka avser nya vårdplatser, som beräknas kunna anordnas under innevarande budgetår.

Vad först angår frågan om anslag för anordnande av platser vid erkända vårdanstalter uppgår det av socialstyrelsen beräknade medelsbehovet härför, inberäknat vad som erfordras för inackorderingshem, till 410 000 kronor. Då emellertid anstalten Stornäset inte torde bli i behov av bidrag förrän nästa budgetår, anses medel för denna anstalt inte behöva beräknas i detta sammanhang. Socialstyrelsens medelsberäkning avser endast anstalter av permanent karaktär. Styrelsen har därvid räknat med att anstalter av provisorisk art skulle kunna komma till stånd med hjälp av sådana särskilda bidrag till inventarier m. m., som enligt riksdagens bemyndigande under

innevarande budgetår må utgå från anslaget till driftbidrag till erkända och enskilda vårdanstalter. Såsom framgår av det föregående har nykterhetsvårdsutredningen medverkat vid planeringen av vissa provisoriska erkända vårdanstalter. Behovet av anordningsbidrag för sådana anstalter, vilka redan trätt i funktion eller beträffande vilka konkreta planer föreligger, uppgår enligt inom utredningen utförda beräkningar till 650 000 kronor. Härav hänför sig 55 000 kronor till Örenäsförläggningen, vilket belopp med stöd av det förut nämnda bemyndigandet anvisats från driftbidragsanslaget. I övrigt torde de aktuella provisoriska anstalterna, såvitt nu kan bedömas, vara av sådan art att vanliga anordningsbidrag lämpligen bör utgå till dem. Medel bör därför nu anvisas även för dessa anstalter. För ändamålet erfordras (650 000 — 55 000) 595 000 kronor.

Behovet av ytterligare medel för anordningsbidrag under innevarande budgetår kan i enlighet härmed beräknas till i runt tal (410 000 — 210 000 + 595 000) 800 000 kronor. Med hänsyn till önskvärdheten av att erhålla viss marginal för ytterligare utbyggnad om sådan skulle visa sig möjlig utöver hittills aktuella projekt bör ett belopp av ytterligare 100 000 kronor inräknas i anslaget. Departementschefen förordar sålunda, att anslaget förstärkes med 900 000 kronor. Detta belopp kan beräknas möjliggöra ett tillskott — utöver de förut nämnda tillskotten — av omkring 190 platser å erkända vårdanstalter jämte vissa platser på inackorderingshem. Av dessa 190 platser avser ca 150 projekt, vilka är föremål för utredning. Om samtliga 190 platser kan anordnas skulle antalet platser å erkända och statliga anstalter, bortsett från Örenäsförläggningen, ökas till (1 089 + 252 + 55 + 190) 1 586.

Angivna belopp om 900 000 kronor bör anvisas å tilläggsstat I till riksstaten för innevarande budgetår.

Av nykterhetsvårdsutredningens redogörelse framgår att behovet av vårdplatser för mera svårskötta vårdtagare är särskilt framträdande, och utredningen har därför funnit det synnerligen angeläget, att omedelbara åtgärder vidtogs för en provisorisk utökning av platsantalet vid de statliga vårdanstalterna å Svartsjö och Venngarn. Mot bakgrunden av den föreliggande situationen på anstaltsområdet finner departementschefen det nödvändigt, att en utökning av dessa statsanstalter med deras i jämförelse med de erkända anstalterna större vårdresurser snarast kommer till stånd. Härigenom skulle erhållas förutom ett ytterligare platstillskott en betydelsefull ökning av möjligheterna att differentiera klientelet å anstalterna och att bättre omhändertaga de svårskötta vårdtagarna.

Utredningens förslag innebär, att vid dessa anstalter skall uppföras flyttbara förläggingsbyggnader av baracktyp, varigenom platsantalet vid vardera anstalten skulle ökas med 30. Byggnadskostnaderna har upptagits till 255 000 kronor för Svartsjö och 250 000 kronor för Venngarn. Härtill kommer kostnader för inventarier med 30 000 kronor för Svartsjö och 25 400 kronor för Venngarn.

Vid remissbehandlingen av utredningens framställning har byggnads-

styrelsen framfört vissa erinringar mot förslaget att tillgodose behovet av flera vårdplatser vid Svartsjöanstalten genom uppförande av en provisorisk barackbyggnad. Styrelsen har förordat en lösning, som innebär att den i byggnadsplanen för anstalten ingående nya öppna vårdpaviljongen, avsedd att inrymma en öppen och en halvöppen avdelning, utformas på sätt som medger en förkortning av byggnadstiden och att den öppna avdelningen nu uppföres i stället för den föreslagna barackbyggnaden. Styrelsen räknar med att den öppna avdelningen, som enligt det nu framlagda förslaget inrymmer 34 vårdplatser, skall kunna färdigställas på en tid av ca sex månader (mot 3 1/2—4 månader för barackbyggnaden) och till en kostnad av 425 000 kronor. Även socialstyrelsen och statskontoret har uttalat sig för ett snabbare genomförande av byggnadsplanen i denna del i stället för det av utredningen föreslagna provisoriet. Mot utredningens förslag att uppföra barackbyggnader vid Venngarn har remissmyndigheterna inte haft något att erinra.

För egen del finner departementschefen det vara ett angeläget önskemål att de i byggnadsplanen för Svartsjöanstalten upptagna nya förläggingsbyggnaderna uppföres snarast möjligt. Kan byggnadsplanen beträffande dessa byggnader åtminstone delvis genomföras snabbt, torde det inte råda någon tvekan om att en sådan lösning av frågan är att föredraga framför en provisorisk förläggingsbyggnad vid sidan av det i planen ingående byggnadsprogrammet. Byggnadsstyrelsens förslag innebär, att en ny permanent vårdavdelning med 34 platser skulle kunna anordnas inom ramen för byggnadsplanen och färdigställas inom en tidrymd, som icke innebär någon väsentlig försening i förhållande till den tid som skulle åtgå för uppförande av en barackbyggnad. Kostnaderna för hela den öppna vårdpaviljongen — med den ändrade utformning beträffande återstående delar (halvöppen avdelning, matsal m. m.), som påkallas av byggnadsstyrelsens nu framlagda förslag — torde kunna beräknas till ungefär samma belopp, som i byggnadsplanen upptagits för detta ändamål. Med hänsyn till det anförda tillstyrker departementschefen byggnadsstyrelsens förslag till ny öppen vårdavdelning vid Svartsjö. Kostnaderna för byggnadens uppförande och utrustning med inventarier bör beräknas till (425 000 + 30 000) 455 000 kronor.

I likhet med remissmyndigheterna har departementschefen inte funnit anledning till erinran mot de föreslagna provisoriska förläggingsbyggnaderna vid Venngarnsanstalten, ej heller mot de härför beräknade byggnads- och inventariekostnaderna, (250 000 + 25 400) 275 400 kronor.

Det förut nämnda platsantalet på de statliga och erkända anstalterna, 1 586, skulle efter tillkomsten även av ifrågakvarande nya platser på Svartsjö och Venngarn stiga till 1 650, innebärande en ökning med 561 sedan den 1 oktober 1955.

Anslag till de angivna kostnaderna för byggnadsarbeten och inventarieanskaffning vid anstalterna å Svartsjö och Venngarn bör anvisas på tilläggsstat I för innevarande budgetår.

Det utökade platsantalet vid dessa två anstalter föranleder viss ökning av utgifterna för avlöningar och omkostnader. Ökningen skulle enligt preliminära beräkningar för helt år uppgå till 194 000 kronor vid Svartsjö och 215 000 kronor vid Venn garn. Bl. a. med hänsyn till ovissheten om tidpunkten för färdigställandet av de nya vårdplatserna anses det inte möjligt att nu närmare ange medelsbehovet härför under innevarande budgetår. Det förutsattes därför få ankomma på Kungl. Maj:ts att medge de överskridanden av avlönings- och omkostnadsanslagen, som kan visa sig erforderliga.

Utskottet. Av propositionens redogörelse framgår att platsbristen inom anstaltsorganisationen för nykterhetsvården oavbrutet stigit sedan den 1 oktober 1955. Trots att platsantalet ökats under senaste året, har någon tendens till minskning av platsbehovet icke heller framkommit. Under sådana förhållanden måste, såsom departementschefen anfört, ansträngningarna att öka platstillgången fortsätta.

Kungl. Maj:ts förslag innebär bl. a., att medelsanvisningen till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för innevarande budgetår ökas med 900 000 kronor, vilket beräknas möjliggöra ett ytterligare tillskott av omkring 190 platser å erkända vårdanstalter jämte vissa platser på inackorderingshem. Större delen av detta belopp har beräknats för av nykterhetsvårdsutredningen planerade men ännu icke fullständigt utredda projekt. På grund av det allvarliga läget och då utskottet förutsätter att planerna kan realiseras i avsedd omfattning tillstyrker utskottet att riksdagen anvisar det äskade anslaget å tilläggsstat.

Med hänsyn till att behovet av vårdplatser för mera svårskötta vårdtagare är särskilt framträdande tillstyrker utskottet vidare Kungl. Maj:ts förslag om anvisande å tilläggsstat av sammanlagt 730 400 kronor för anordnande av tillhoppa 64 nya platser vid de statliga anstalterna å Svartsjö och Venn garn. Såsom departementschefen anfört torde det ökade platsantalet komma att föranleda jämväl viss utgiftsökning under anstalternas avlönings- och omkostnadsanslag. På grund av svårigheterna att i nuvarande läge beräkna det erforderliga medelsbehovet vill utskottet icke motsätta sig att de ökade utgifterna täckes genom överskridanden av ifrågavarande anslag.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1956/57 under femte huvudtiteln anvisa

a) till *Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* ett reservationsanslag av 900 000 kronor;

b) till *Statens vårdanstalt å Svartsjö för alkoholmissbrukare: Vissa byggnadsarbeten* ett reservationsanslag av 455 000 kronor;

c) till Statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholmissbrukare: Vissa byggnadsarbeten ett reservationsanslag av 275 400 kronor.

Stockholm den 4 december 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Leander, Näsgård, Gillström, Näsström, fröken Andersson, herrar Hesselbom, Pålsson, Gustaf Andersson, Birger Andersson, Axel Andersson och Söderberg; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmborg i Skövde, Åkerström, Rubbestad, fröken Elmén, herrar Petterson i Degerfors, Johansson i Mysinge, Thapper, Nihlfors, Persson i Växjö, Karlsson i Olofström, fröken Vinge, herr Almgren och fröken Karlsson.